

Založenie agrolesníckeho systému v chránenom území so súhlasom ochrany prírody: prípadová štúdia

Ján Julény

15. apríl 2026

Spolufinancovaný
Európskou úniou

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SLOVENSKÁ
AGROLESNÍCKA
ASOCIÁCIA

Projekt LIFE - IP NATURA 2000 SVK (LIFE19 IPE/SK/000003) je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie v rámci programu LIFE a zo štátneho rozpočtu SR prostredníctvom MŽP SR.

Východiskový problém na ploche

Nestabilita hospodárskych výsledkov a problémy organizácie výroby v dôsledku heterogenity pôdných a vlhkostných pomerov na ploche

PREJAVY PROBLÉMU

- kolísanie výnosov a ekonomického výsledku
- komplikovaná príprava a realizácia osevného postupu
- výskyt produkčne rizikových častí plôch
- riziko vyradenia častí dielov pri aktualizácii LPIS
- dobrovoľné vyčleňovanie plôch zo žiadosti o priame podpory (bez systémového riešenia)

POŽIADAVKY POĽNOHOSPODÁRA

- zachovanie produkcie
- zachovanie výmery podporenej plochy
- zníženie rizika hospodárenia

Riešenie problému na ploche

Hľadanie a porovnanie možností riešenia

BEZ ZMENY

→ pokračovanie nestability a existujúcich problémov

ZATRÁVNENIE PODMÁČANEJ PÔDY

→ stabilizácia územia

→ ekonomicky neudržateľný model

AGROLESNÍCKY SYSTÉM (ALS)

→ stabilizácia územia

→ produkčný model

Súhlas ochrany prírody so založením agrolesníckeho systému s podmienkou:

→ vyčlenenia časti plochy bez drevín

a bez väzby na konkrétny cieľ ochrany a spôsob manažmentu

Kedy sa z vlastnosti plochy stáva obmedzenie hospodárenia?

VLASTNOSŤ PLOCHY

- heterogenita pôdnych a vlhkosných pomerov
- prirodzený stav plochy
- identifikovaný problém hospodárenia

IGNOROVANIE PODMIENOK

- obmedzenie sa mení na problém

REŠPEKTOVANIE PODMIENOK

- problém sa mení na riadenie

Obmedzenie vzniká zo snahy dosiahnuť rovnaký výsledok pri rozdielnych podmienkach.

SYSTÉMOVÉ OBMEDZENIE

- podmienka ochrany prírody
- vyčlenenie časti plochy bez drevín
- bez väzby na konkrétny cieľ ochrany a manažment

Rozhodovanie o ploche prebieha paralelne s dopĺňaním poznania o predmete ochrany

Návrh a úprava agrolesníckeho systému na ploche (ALS)

PÔVODNÝ NÁVRH AGROLESNÍCKEHO SYSTÉMU

- návrh pre celý diel LPIS
- rešpektovanie pôdných a vlhkostných pomerov pri výbere drevín
- agrolesnícky systém na celej ploche dielu

ÚPRAVA PO PODMIENKE OCHRANY PRÍRODY

- vyčlenenie časti plochy bez drevín
- vznik zón s rozdielnym režimom hospodárenia
- prispôsobenie hospodárenia rôznym režimom na jednej ploche

Parametre ALS – Na dieloch (LPIS diel Závod 9508/1)

PLOCHA A PODMIENKY

- výmera: 29,21 ha
- orná pôda v ekologickom režime
- diel LPIS zaradený medzi plochy ohrozené veternou eróziou
- vnútorná heterogenita pôdnych a vlhkostných pomerov
- výskyt častí s veľmi nízkou infiltráciou a sezónnym zamokrením

REŠPEKTOVANIE PODMIENOK

- zohľadnenie sezónne podmáčaných častí pri návrhu plôch bez drevín
- zohľadnenie miest výskytu cieľových druhov
- prispôsobenie návrhu prevádzkovým podmienkam hospodárenia

ALS nie je schéma.

**Je to návrh prispôsobený konkrétnym podmienkam plochy,
realizovaný v rámci štandardizovanej podpory so zjednodušenou dokumentáciou a jednotkovou cenou.**

KONŠTRUKCIA SYSTÉMU

- 17 línií drevín
- rozstup línií: 24 m (lokálne 12 m)
- vzdialenosť drevín: 3 m
- celkový počet drevín: 2 921 ks
- celková dĺžka línií: ~8 800 m

DREVINOVÉ ZLOŽENIE

→ lipa malolistá <i>Tilia cordata</i> Mill.	1600 ks
→ dub letný <i>Quercus robur</i> L.	200 ks
→ vrba krehká <i>Salix fragilis</i> L.	600 ks
→ vrba sivá <i>Salix elaeagnos</i> Scop.	421 ks
→ slivka domáca <i>Prunus domestica</i> L.	50 ks
→ čerešňa obyčajná <i>Prunus avium</i> L.	50 ks

Ako sa rozdiely na ploche prejavujú

PLOCHA NIE JE HOMOGENNA

- rozdielne pôdne a vlhkosťné pomery
- rozdielne reakcie na hospodárenie

ROZDIELY NA PLOCHE SÚ STABILNÉ

- opakujú sa v čase, s premenlivou intenzitou
- prejavujú sa v produkcii aj vo vodnom režime

ROZDIELY NA PLOCHE SÚ ČITATEĽNÉ

- segmentáciou satelitných údajov
- interpretáciou DMR
- záznamami historického využívania plochy

Čo z toho vyplýva pre hospodárenie na ploche

PLOCHA SA NESPRÁVA AKO HOMOGENNÝ CELOK

→ rozdiely sa prejavujú v produkcii aj v organizácii práce

REAKCIA HOSPODÁRA

→ prispôsobovanie osevného postupu

→ opakované vyčleňovanie problémových častí

→ snaha udržať produkciu aj podporenú výmeru

DÔSLEDOK

→ plocha sa nedá stabilne obhospodarovať ako celok

→ rozhodnutia vznikajú opakovane, ale bez jednotného rámca

Zónovanie nahrádza operatívne rozhodovanie.

Rok	Plodina	Výmera (ha)
2021	Ovos siaty	16,91
	Pôda ležiaca úhorom	8,78
	Horčica biela	1,61
	Horčica biela	1,26
	Pôda ležiaca úhorom	0,74
2022	Jačmeň ozimný	27,23
	Pôda ležiaca úhorom	2,07
2023	Tekvica obyčajná	29,31
2024	Ostropestrec mariánsky	29,21
2025	Ostropestrec mariánsky	27,53
	Pôda ležiaca úhorom	1,43
	Pôda ležiaca úhorom	0,43

Čo z toho vyplýva pre ochranu prírody

ZÓNOVANIE MÁ OPORU V REALITE PLOCHY

- vychádza z dlhodobu stabilných rozdielov
- rešpektuje vlastnosti prostredia

PODMIENKA OCHRANY PRÍRODY BOLA STANOVENÁ BEZ DETAILNÉHO POZNANIA

- bez väzby na konkrétny druh
- bez definovaného spôsobu manažmentu

OTÁZKY, KTORÉ JE POTREBNÉ ZODPOVEDAŤ

- čo je predmet ochrany?
- aký je stav predmetu ochrany?
- čo je potrebné pre dosiahnutie priaznivého stavu predmetu ochrany **na ploche**?
- kde v území sa vyskytuje – odkiaľ prichádza na plochu?

**Podmienky pre priaznivý stav predmetu ochrany
nevznikajú na ploche.**

Vznikajú v území.

Ako prepojiť poznanie, návrh a zodpovednosť

POZNANIE

- poznanie vlastností plochy
- pochopenie väzby medzi plochou a územím

NÁVRH

- zónovanie ako reakcia na realitu
- návrh opatrení vychádzajúci z príčin rozdielov na ploche a z cieľov ochrany prírody

ZODPOVEDNOSŤ

- definovanie rolí medzi ochranou prírody, obhospodarovateľom a systémom podpory
- preklad cieľov ochrany prírody do realizovateľných opatrení na ploche aj v území
- zabezpečenie realizácie a dlhodobého manažmentu
- zodpovednosť za dosiahnutý výsledok, nie len za realizáciu opatrení
- premietnutie poznania do národných stratégií obnovy prírody
- definovanie konkrétnych úloh v území
- zabezpečenie financovania viazaného na výsledok

Úlohy ochrany prírody musia byť definované spolu s ich finančným zabezpečením – nie pre systém, ale pre dosiahnutie výsledku.

Vieme, čo treba urobiť. Vieme, ako to zabezpečiť?

SYSTÉMOVÉ NASTAVENIE

- ochrana prírody: individuálne ciele pre konkrétny druh a lokalitu
- SPP: plošné nástroje a generalizované podmienky

DÔSLEDOK

- tam, kde je potrebné individuálne riešenie
- systém podpory ponúka všeobecné nástroje

Ochrana prírody musí definovať cieľ a podmienky. Obhospodarovateľ ich na základe poznania plochy premieta do reálneho riešenia.

Riešenie nie je neopakovateľné.

Na tejto ploche a v území sa to môže podariť.

Teraz ide o to, aby to nebola výnimka

REALITA IMPLEMENTÁCIE

- nové poznanie vzniká počas realizácie
- nie všetky situácie boli predvídateľné
- potreba reagovať na konkrétne podmienky

VÝSLEDOK V PRAXI

- opatrenia nie sú viazané na konkrétny výsledok
- poľnohospodár nemá istotu, čo sa od neho očakáva
- ani za aký výsledok bude odmenený

SKÚSENOŠŤ Z PRÍPADOVEJ ŠTÚDIE

- riešenie vzniklo na základe detailného poznania plochy
- vyžadovalo schopnosť prepojiť dáta, návrh a realizáciu
- takáto kapacita nie je v praxi bežne dostupná